

spectata secundum hunc modum custodiae et propagationis per aetatum decursum, est ac dicitur proprio sensu Traditio. Cum igitur huius universae doctrinae ita ad nos usque propagatae pars sit doctrina *de Scripturis* et doctrina consignata *in Scripturis* (th. XX.); merito dicimus, in ordine comprehensionis Traditionem esse totum, doctrinam *de Scripturis* et *in Scripturis* esse partem totius.

dependenter a Scriptura. Sed a) Scriptura ipsa sub assistentia Spiritus Sancti conservatur et explicatur per successionem apostolicam, atque ita omnia etiam Scripturis consignata conservantur per Traditionem *mediate*; licet in multis doctrinae revelatae capitibus *instrumentum immediatum* conservationis pro ipsa successione apostolica seu pro Ecclesia docente sit littera scripta. b) Distingui debent, quae sunt in Scripturis dogmata (theoretica et practica) *revelata propter se*, nempe propter suam dignitatem ac necessitatem a Deo manifestata et proposita ad credendum, et quae sunt *revelata per accidens*, h. e. quae sunt inspirata ad scribendum et sub inspiratione Scripturis consignata non *propter se* sed *propter alia*, quibuscum connectuntur et ad quae relationem habent, ut sunt e. g. adiuncta quaedam in historia et his similia (S. Th. 2. 2. q. 1. a. 6. ad 1; q. 2. a. 5.). Piora illa dogmata saltem ea quae sunt communiter omnibus explicite credenda, conservantur etiam Traditione seorsum a Scriptura, et de his valet quod ait s. Irenaeus: « quid si neque Apostoli quidem Scripturas tradidissent, nonne oportebat ordinem sequi Traditionis? » Nihilominus etiam quoad dogmata scripta et *revelata propter se* universim loquendo Scripturae sunt in praesenti ordine providentiae instrumentum necessarium magisterio divinitus instituto in successione apostolica. Quoad illa alia quae diximus *revelata per accidens*, ea conservata per Traditionem independentem a Scripturis intelligi non possunt; sed conservantur Scripturis, quas conservat Traditio.

SECTIO IV.
DE CATHOLICAE DOCTRINAE EXPLICATIONE.

THESIS XXII.

*Revelatio catholica per Iesum Christum
et per Spiritum Sanctum in Apostolis completa est.*

« Revelatio catholica in plenitudine temperis a Christo Dei Filio per se ipsum et per Spiritum Sanctum in Apostolis completa censi debet, ita ut non solum *nova oeconomia* perfectioris ordinis et amplioris revelationis Dei ab antiquis nonnullis et recentioribus haereticis confecta excludatur, sed etiam in oeconomia praesenti nullum obiectivum incrementum depositi fidei catholicae sacris Scripturis et apostolica Traditione comprehensi post Apostolos aut factum aut in Ecclesia militante adhuc expectandum sit. »

Revelatio facta a Christo Dei Filio dum visibilis cum hominibus conversatus est, et per Spiritum Sanctum in Apostolis potest dupliciter concipi velut adhuc complenda. Primo modo intellexerunt Montanistae, Manichaei, sectae plures medi aevi, ut *Fratricelli* et homines *evangelii aeterni* (saltem aliquatenus etiam Abbas Ioachim), sectae innumerabiles recentioris aetatis Anabaptistae, Schwedenborgiani, Irwingiani, homines ecclesiae futurae seu omnes illi, qui expectant novam et abundantiorum effusionem Spiritus Sancti (cf. p. 55.). Omnes enim isti, quamquam alii aliter, statuerunt tertiam perfectiorem oeconomiam Spiritus Sancti, quae sit in simili fere relatione ad oeconomiam secundam a Christo Filio Dei institutam, sicut est haec secunda ad primam veteris Testamenti seu ad oeconomiam Patris, ut illorum aliqui eam appellabant. Exclusa hac manifesta haeresi posset profectus obiectivae revelationis concipi secundo modo, ut Ecclesia Christi in terris, quam haeretici illi dicunt vel destructam vel destruendam, sit quidem iuxta divinas promissiones perpetua usque ad consummationem saeculi; sed in Ecclesia ipsa accipiat revelatio in dies nova incrementa, sicut in V. T. a prima inchoatione usque ad Christum et Apostolos continuo novae revelationes antiquis accesserunt.

In thesi profectum obiectivum revelationis post Apostolos sub utraque forma negamus. Est enim consummatio catholicae revelationis per Christum et per Spiritum Sanctum in Apostolis ipsamet caput doctrinae in divinis Scripturis et in Traditione expressum, atque in successione apostolica totaque vita Ecclesiae theoreticae et practicae multipliciter manifestatum.

I. Ad primum quod attinet, oeconomiam praesentem Ecclesiae Iesu Christi esse statum ultimum atque supremam divinae manifestationis pro hac conditione mortali generis humani, plane manifestum est ex ipsa revelatione christiana.

1°. Generatim in Scripturis novum Testamentum a Christo conditum comparatur veteri tamquam perfectum et consummatum imperfecto et inchoato, tamquam firmum et immobile perficiendo et transferendo in hunc ipsum statum perfectionis. Sicut enim Foedus antiquum semper exhibetur ut inchoatio sub spe et expectatione novae oeconomiae, per quam perficiatur; ita ulterior divinae manifestationis perfectio quae in novo Testamento expectanda proponitur, non est alia, quam ut fides transeat in visionem facie ad faciem in patria. Huius rei demonstrationem data opera exhibet s. Paulus in epistola ad Hebraeos.

a) Oeconomia legis Mosaicae (ita arguit Apostolus) imperfecta erat et tantummodo manuctio ad novam oeconomiam Christi perfectam; unde et sacerdotium in veteri pacto erat inefficax et ideo abrogandum, proindeque etiam abroganda erat tota illa oeconomia quatenus erat imperfecta, ut patet ex intimo nexu sacerdotii cum religione universa. Succedere autem ei debuit sacerdotium Christi altioris ordinis, efficax, aeternum, et nunquam abrogandum; ex quo ipso constat, etiam oeconomiam in hoc aeterno sacerdotio fundatam esse aeternam. « Si ergo consummatio per sacerdotium Leviticum erat.... quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem?... Translatio enim sacerdotii necesse est, ut et legis (oeconomiae totius) translatio fiat.... Reprobatio (ἀθετησις abolitio) quidem fit praecedentis mandati propter infirmitatem eius et inutilitatem (δια το ἀωτης ἀσθενες και ἀνοφελες

propter inefficaciam); nihil enim ad perfectum adduxit lex; introductio vero (erat) melioris spei, per quam proximamus ad Deum... Hic autem (Christus) eo quod maneat in aeternum, sempiternum habet sacerdotium. Unde et salutare in perpetuum potest accedentes per ipsum ad Deum » VII. 11. sqq. b) Antiquum Testamentum umbra erat et typus novi; ideo illi imperfecto debuit succedere hoc perfectum. Illud propter ipsam imperfectionem debuit desinere, ergo huic propter perfectionem (supremam secundum actualem Dei providentiam) nullum perfectius succedet. « Nam si illud prius culpa vacasset (εἰ γὰρ ἦν ἀμωπτος; si fuisset exemptum ab imperfectione), non utique secundi locus inquiretur » VIII. 5-13. c) Diserte ex historia foundationis antiqui et novi Testamenti declarat Apostolus, hoc secundum esse ultimum et immobile. Ita enim prophetiam, « adhuc semel (1), et movebo coelum et terram » Agg. II. 7, interpretatur. « Quod autem adhuc semel dicit, declarat mobilium translationem (μεταθεσιν) tamquam factorum, ut maneat ea quae sunt immobilia. Itaque regnum immobile suscipientes, habemus gratiam » XII. 27. 28. Antiquum Testamentum est illud « quod evacuatur », novum illud « quod manet » 2. Cor. III. 11. cf. Rom. X. 4; Gal. III. 23. sq.; IV. 3. 4.

2°. Sicut novum Testamentum comparatur cum veteri tamquam perfectum succedens imperfecto, ita ipsum tamquam perfectum cum succedente perfecto confertur numquam nisi cum visione beatifica 1. Cor. XIII. 9-13. coll. 2. Cor. V. 7; 1. Io. III. 2. Triplex itaque status sibi respondet et per gradus cohaeret, umbra testamenti veteris, imago novi, res visionis beatae, quod indicat Apostolus Heb. X. 1. « Umbram habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum ». Habet se igitur vetus oeconomia ad Ecclesiam Christi in terris, sicut Ecclesia in terris se habet ad Ecclesiam coelestem; atque ita Ecclesia Christi est media inter veterem umbram et consummatam promissionum possessionem. « Primum tabernaculum est Synagoga, secun-

(1) In heb. הָיָה כִּשְׁתּוֹ אֶרֶץ עוֹר; Vulgata: « adhuc unum modicum »; LXX. et Paulus ἔτι ἄρα.

dum Ecclesia, tertium coelum... Primum in umbra fuit et figura, secundum in figura est et in veritate, tertium in veritate sola (al. in veritatis aula). In primo ostenditur vita, in secundo datur, in tertio possidetur » s. Bruno Astens. hom. 34. ed. Romae 1791. T. II. p. 409. (exstat sub nomine Eusebii Gallicani in Bibl. Max. T. VI. p. 721.). Cf. s. Ambros. in Ps. 38. n. 25; Dionys. Hierarch. ecclesiast. c. 5. n. 2.

3°. Idem demonstratur ex constanti modo loquendi Scripturae, quo oeconomia haec praesens a Christo instituta appellatur *plenitudo temporis* Gal. IV. 4; Eph. I. 10. et revelatio in Christo et per Christum dicitur facta in *novissimis diebus* Heb. I. 1; Act. II. 17; 1. Pet. I. 20. (Cf. S. Th. 2. 2. q. 1. a. 7. ad 4.).

II. Commentum perficiendae revelationis in aliqua tertia perfectiori oeconomia, de quo diximus, excludetur a fortiori omnibus argumentis, quibus revelationem novam ad incrementum depositi catholici pertinentem ne in hac quidem perpetua Ecclesia Christi amplius expectandum esse demonstramus.

1°. Consideretur modus loquendi et doctrina Scripturarum de consummatione revelationis eiusdemque promulgatione per Apostolos, et de professione ac praedicatione fidei in eorum successoribus usque ad consummationem saeculi.

a) In ultimo sermone Io. XVI. 12-15. Christus Dominus directe et immediate spectat Apostolos *personaliter*, eisque per Spiritum Sanctum *totam veritatem salutarem* revelandam promittit, revelandam vero ut Apostolis h. e. ut suis legatis, non solum ad credendum et sciendum sed ad praedicandum et testificandum. « Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, *docebit vos omnem veritatem* (1). Non enim loquetur a semet ipso, sed quaecumque audiet loquetur, et quae ventura sunt, annuntiabit vobis. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis. Omnia quaecumque habet Pater, mea sunt; propterea dixi, quia de

(1) Ἐπει πόλλα ἔγω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βασταζειν ἅρτι ὅταν δε ἴληθῃ ἕκινος, το πνευμα της ἀληθειας, ὀδηγήσει ὑμᾶς ἐς πᾶσαν την ἀληθειαν.

meo accipiet, et annuntiabit vobis. » a) Quod dicimus, directe et immediate spectari Apostolos *personaliter*, non solum in defectu praesenti infirmitatis sed etiam in *perfectioe futura suscipiendae totius veritatis*, manifestum est ex oppositione parallela in duobus primis incis. Profecto enim qui *non possunt portare modo*, sunt *personaliter* ipsi illi homines ad apostolatam vocati; iam vero huic conditioni in qua *modo* sunt, opponitur altera in qua *idem* ipsi erunt *tunc, cum venerit ille Spiritus veritatis* (1); infirmitati qua *non possunt portare*, opponitur perfectio qua *idem docentur omnem veritatem* (2). β) Alterum quod diximus, Apostolis ita *personaliter* spectatis promitti *revelationem totius veritatis salutarem*, constat ex ipsis disertis verbis. Infinita veritas cum relatione ad extra, *nempe ad omnem veritatem revelandam Ecclesiae*, consideratur secundum ordinem communicationis in tribus personis SS. Trinitatis, in Patre, a Patre in Filio, a Patre Filioque in Spiritu Sancto, qui ideo est ac dicitur *Spiritus veritatis* in se et ad intra ob communicationem infinitae veritatis a Patre et Filio (3); *Spiritus veritatis* ad extra, ad Ecclesiam *ut communicator omnium veritatis revelandae* (4). Ipsa ergo substantialis veritas, Sancta Trinitas, in aeternis suis consiliis nullam habet aliam veritatem revelandam in tempore *ut veritatem Ecclesiae in terris* praeter hanc, quam omnem

(1) Non utique ipso die pentecostes, sed *tempore* adventus Spiritus Sancti paulatim ac per gradus inducti sunt in omnem veritatem, ut ex manifestis factis et ex ipsis verbis constat: *induceet* in omnem veritatem ὀδηγήσει ὑμᾶς.

(2) Ὅσα δύνασθε βασταζειν = ὀδηγήσει ὑμᾶς ἐς πᾶσαν την ἀληθειαν, ἅρτι = ὅταν ἴληθῃ ἕκινος.

(3) *Filius veritas* ἡ ἀληθεια, Spiritus Sanctus *Spiritus veritatis* το πνευμα της ἀληθειας. Cf. Tract. de Trin. p. 404. ed. 2°.

(4) Communicatio veritatis substantialis quae est ipsamet essentia divina, a Patre vero in Filium veritatem, a Patre et Filio in Spiritum veritatis; a SS. Trinitate quae est una veritas, communicatio analogae veritatis in Ecclesiam. Unde vides Ecclesiae novi Testamenti quae est regnum veritatis (Io. XVIII. 36. 37.) et armamentum veritatis (1. Tim. III. 15) et sanctificata in veritate (Io. XVII. 17.), intimam unionem et relationem ad SS. Trinitatem (Io. ibi 21-23.), quemadmodum etiam in symbolo apostolico et aliis deinceps significatur.

docere heic dicitur Spiritus veritatis. Atqui hanc omnem veritatem dicitur docere ipsos personaliter spectatos Apostolos. Ergo tota veritas, quae est *veritas Ecclesiae in terris*, ipsis Apostolis revelata est a Spiritu veritatis. γ) Hanc esse *veritatem Ecclesiae*, hoc est, revelatam Apostolis non pro ipsis solis sed *pro Ecclesia* et ut Ecclesiae communicandam, manifestum est ex ipso fine revelationis catholicae, ex munere apostolatus, ex disertis mandatis Christi fundatoris Ecclesiae. Ideo dixi, *directe et immediate* spectari personaliter ipsos Apostolos; nam *finaliter* sane in doctrina omnis veritatis, quam ipsi docentur a Spiritu veritatis, spectatur tota Ecclesia ab Apostolis docenda hanc omnem veritatem catholicam.

Initio huius ipsius sermonis in quo Dominus Apostolis promittit *totam veritatem salutarem* (πασαν την ἀληθειαν), explicuit hunc scopum quem diximus. « Mittam vobis a Patre Spiritum veritatis.... ille testimonium perhibebit de me; et vos testimonium perhibebitis de me, quia ab initio mecum estis » (testimonium divino-humanum) Io. XV. 26. 27. Et mox in fine totius sermonis rogat sanctificationem Apostolorum *in tota illa veritate*, et omnium fidelium omnium locorum et temporum, qui per verbum Apostolorum utique *secundum totam illam veritatem* credituri sunt in ipsum. « Pater sancte.... sanctifica eos *in veritate* (ἐν τῇ ἀληθείᾳ), sermo tuus veritas est; *sicut tu me misisti in mundum, et ego misi eos in mundum*... non pro eis autem rogo tantum, *sed et pro eis qui credituri sunt* (sine discrimine temporis) *per verbum ipsorum in me* » Io. XVII. 17-20. Hoc verbum praedicandum *totius veritatis revelatae* eisdem solemniter committit post resurrectionem suam. « Euntes docete omnes gentes.... *docentes eos servare omnia, quaecumque mandavi vobis* » (quaecumque nimirum mandavit vel visibiliter docens vel invisibiliter mittens Spiritum veritatis, qui ab ipso accipit et quaecumque audit, loquitur) Matth. XXVIII. 20. Haec igitur « omnis veritas quam docuit eos Spiritus veritatis, » haec « omnia quaecumque eis mandavit » Filius veritas, sunt *evangelium* quod praedicare iubentur omni creaturae in mundo universo Marc. XVI. 15, et in quo evan-

gelio per virtutem supervenientis Spiritus Sancti testes constituuntur in Ierusalem, et in omni Iudaea, et Samaria, et usque ad ultimum terrae Act. I. 8. Hinc quoniam quod Apostoli acceperunt et praedicaverunt, est *totum evangelium* h. e. tota veritas annuntianda Ecclesiae, praeter illud « non est aliud evangelium » Gal. I. 6-9.

b) Ex his iam evidens est, quo munere functuri sint successores Apostolorum usque ad consummationem saeculi, quae futura sit fides obiectiva (obiectum fidei quod creditur) in Ecclesia usque ad mensuram aetatis plenitudinis Christi (Eph. IV. 13.). *Totum evangelium, tota veritas fidei* revelata est Apostolis *pro Ecclesia*, ac proinde eadem *tota veritas fidei* ab eis praedicata et transmissa est Ecclesiae. Praeter illam ergo totam veritatem ab Apostolis praedicatam nulla datur alia *veritas Ecclesiae Christi*, hoc est, *veritas fidei catholicae*. Aequè late ergo patet nec ulterius protensa intelligi potest *veritas fidei catholicae*, quam *veritas praedicationis apostolicae*.

α) Hinc totum aedificium spirituale Ecclesiae, fides cum omnibus suis divinis institutis et virtutibus, dicitur aedificari ut templum sanctum in Domino, et omnes fideles dicuntur « *superaedificati super fundamentum Apostolorum et Prophetarum*, ipso summo angulari lapide Christo Iesu » Eph. II. 20. In ordine igitur doctrinae et institutorum Ecclesia non habet aliud fundamentum quam revelationem veteris Testamenti per Prophetas et revelationem novi Testamenti consummatam per Apostolos, cuius principium et finis est Christus Iesus. Fideles ergo in tota sua fide innituntur fundamento *praedicationis apostolicae* (in qua ut in consummatione praedictio prophetica includitur). Neque vero haec solum institutio temporaria, forte pro aetate dumtaxat primitiva Ecclesiae, censeri potest. Sed quamdiu fundatio in lapide angulari Christo Iesu, praeter quem fundamentum aliud nemo potest ponere (1. Cor. III. 10.) pro Ecclesia Christi manet essentialis; tamiu haec connexio et fundatio in lapide angulari pro eadem Ecclesia Christi non perficitur nisi per « *fundamentum Apostolorum et Prophetarum.* » Hinc ipsa civitas sancta Ierusalem coelestis, quae

velut lapidibus pretiosis construitur omnibus electis omnium temporum translatis a meritorio stadio fidei ad gloriosum praemium fidei, symbolice ostensa est s. Ioanni « habens fundamenta duodecim, et in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum » Apoc. XXI. 14.

β) Quoniam ex demonstratis apostolatus institutus erat ad primam fundationem Ecclesiae per totius veritatis fidei praedicationem; hoc ipso successorum munus non potest esse alterius adhuc veritatis revelatio; sed illius « omnis veritatis » ab Apostolis acceptae in sua integritate et in suo genuino sensu conservatio et praedicatio. Quando igitur Apostolis ut iuridice repraesentantibus totam suam successionem usque ad consummationem saeculi praeceptum est: « docete omnes gentes... docentes eos servare omnia, quaecumque mandavi vobis; » munus impositum docendi totam veritatem catholicam utique pertinet aequè ad perennem successionem apostolicam ac ad collegium ipsorum Apostolorum. Verum ad Apostolos hoc magisterium pertinet ut ad primos promulgatores totius veritatis catholicae revelandae; ac proinde propter hanc totietatem veritatis ab ipsis Apostolis vi suae missionis iam promulgatam, ad successores magisterium pertinet ut praedicatores eiusdem totius veritatis catholicae revelatae. Magisterium ergo illo mandato testamentario, docete.... servare omnia quaecumque mandavi vobis, a Verbo incarnato institutum quoad obiectum doctrinae tam late patet pro tota successione apostolica ac pro ipso collegio apostolico; sed in Apostolis est magisterium primae promulgationis quoad totam doctrinam revelandam, in successoribus magisterium praedicationis eiusdem totius doctrinae revelatione iam completa (cf. th. V.)

Quapropter successores Apostolorum ubique exhibentur ut testes et doctores tantummodo eorum, quae acceperant ab Apostolis (th. V.n.III.). Eorum enim munus est et officium, « ut permaneant in his quae didicerant et credita sunt illis » ab Apostolis, « scientes a quibus didicerint; » eadem quae ab Apostolis « acceperunt per multos testes, » iubentur « commendare fidelibus hominibus, qui idonei erunt et alios docere; » monentur, ut « formam habeant sanorum

verborum, quae ab Apostolis audierant in fide, » et « bonum depositum custodiant per Spiritum Sanctum » 2. Tim. I. 13. 14; II. 2; III. 14. Fideles omnes pariter iubentur « supercettare semel traditae sanctis fidei » Iud. 3; « ambulare in Christo, radicati et superaedificati in ipso et confirmati fide, sicut et didicerant » Coloss. II. 7.

c) Quae hactenus demonstravimus, compendio ad haec capita reducuntur. α) Ad munus extraordinarium apostolatus pertinet prima promulgatio totius revelandae veritatis, quam ipsi immediate a Christo vel a Spiritu Sancto acceperunt revelatam. β) Hoc charisma non solum positive pertinet ad apostolatium; sed est ei proprium exclusive eo ipso, quod a Spiritu veritatis docebantur « omnem veritatem » pro Ecclesia novi Testamenti, seu totam veritatem catholicae revelationis. Unde fit, ut successores ab ipsis Apostolis ordinati iubeantur tantummodo custodire depositum, et docere ea quae didicerant ab Apostolis. Hinc porro γ) tota Ecclesia in sua fide et doctrina innititur, omnesque fideles sunt superaedificati super fundamentum Apostolorum et Prophetarum; atque ideoque fidelibus omnibus commendatur, ut non aliam admittant doctrinam fidei, nisi quae derivatur ab Apostolis. Quando igitur inculcatur fidelibus: « observetis eos, qui dissensiones et offencicula praeter doctrinam quam vos didicistis (1), faciunt » Rom. XVI. 17; huiusmodi sententiae declarant esse contra doctrinam Apostolorum, quidquid tamquam fides revelata ab omnibus fidelibus credenda proponitur praeter et supra doctrinam ab Apostolis traditam. δ) Quamvis igitur tempore apostolico, quo testimonia citata Scripturarum sunt edita, revelatio catholica nondum fuerit conclusa; attamen nulla nova revelatio in deposito fidei suscipienda erat, quae non esset ab ipsis Apostolis vel promulgata vel confirmata. Hinc intelligitur pertinens ad ipsum magisterium proprium apostolatus, id quod veteres tradunt, ipsos libros inspiratos Evangelii Marci a s. Petro, Evangelii Lucae a s. Paulo fuisse probatos et Ecclesiae commendatos (Euseb. H. E. II. c. 15; III. c. 4; Hieronym. de viris illustrib. c. 7. et 8.).

(1) Παρά την διδασχην, ην υμεις ηραθητε.

ε) Ex his omnibus clarum est, quod suscepimus demonstrandum. Quoniam munus *extraordinarium* apostolatus institutum erat a divino Salvatore ad primam fundamentum Ecclesiae in suo fundamento ipsaque suā essentia nempe in doctrina fidei completam; ideo promissus et missus Spiritus veritatis revelationem *totius veritatis fidei catholicae* in ipsis illis primis fundatoribus plantatoribusque complevit. Nulla ergo amplius *revelatio catholica* in militante Ecclesia Dei est expectanda.

2°. Si quod dubium manere posset de vero sensu in alatis testimoniis Scripturae per se inspectis, res ipsa demonstratur ex *diserta doctrina et practico agendi modo* totius Ecclesiae.

α) Diserta doctrina et praedicatio Ecclesiae quam in thesi VIII. et sqq. exposuimus, hanc ipsam totius revelationis catholicae incommutabilem completionem per Spiritum Sanctum in Apostolis absolutam, de qua nunc agimus, evidenter demonstrat.

α) Semper et ubique in Ecclesia ratum erat principium, successores Apostolorum esse custodes doctrinae apostolicae, cui nihil addi a qua nihil detrahi possit. « Regula lucis est: custodi quae accepisti, neque addens quidquam neque detrahens » s. Barnabas ep. n. 19. « Neque is qui multum de fide potest dicere, ampliat, neque is qui minus, diminorat » Iren. I. c. 10. n. 2. « Vera cognitio Apostolorum doctrina est et antiquus Ecclesiae status » id IV. c. 33. n. 8. « Nobis curiositate opus non est post Christum ducem nec inquisitione post evangelium; quum credimus, nihil desideramus ultra credere; hoc enim prius credimus, nihil esse quod ultra credere debeamus. . . Imprimis hoc propono, unum utique et certum aliquid institutum esse a Christo, quod credere omni modo debeant nationes. . . Quaerendum est donec invenias, et credendum ubi inveneris; et nihil amplius quam custodiendum quod credidisti, dum hoc insuper credis, aliud non esse credendum ideoque nec requirendum, cum id inveneris et credideris, quod ab eo institutum est, qui non aliud tibi mandat inquirendum, quam quod instituit » Tertull. Praescript. cc. 8. 9. « Quod admo-

net Cyprianus (ep. ad Pompei.), ut ad fontem recurramus, id est ad apostolicam Traditionem, et inde canalem in nostra tempora dirigamus, optimum est et sine dubio faciendum » Aug. de Bapt. contr. Donatist. V. c. 26. « Neque nunc fides inceptit, sed a Domino per discipulos ad nos usque pervenit » Athanas. ep. encyclic. ad Episcopos n. 1. (T. I. p. 111.). « Nos praecipimus iis, qui in Christum sperant, nihil curiose praeter antiquam fidem inquirere » Basil. ep. 175. (T. III. p. 262.). « Mirari satis nequeo tantam quorundam hominum. . . errandi libidinem, ut contenti non sint *tradita semel et accepta antiquitus credendi regula*; sed *nova ac nova in diem quaerant, semperque aliquid gestiant religioni addere, mutare, detrahare*; quasi non *coeleste dogma sit, quod semel revelatum esse sufficiat* » Vinc. Lirin. n. 26. cf. n. 27. Vide reliqua th. VIII. p. 67-72.

β) Semper valebat principium universale, quidquid novum est, non ad fidem pertinere sed ad haeresim, si cum fidei deposito confundatur. Hinc apostolicitas character necessarius doctrinae fidei. Lege th. IX. n. I.

γ) Ideo synonymae semper habebantur appellationes « fides apostolica et fides Ecclesiae » Clem. Alex. Strom. VII. p. 763; Pamphil. Apolog. Origenis c. 1. Nimirum, ut ait s. Irenaeus III. 1., « non per alios dispositionem salutis nostrae cognovimus quam per eos, per quos evangelium pervenit ad nos. »

δ) Consideretur *modus agendi* in Ecclesia. Quoties aliquid doctrinae caput ad fidem catholicam pertinere definitum est, id semper intellectum est esse prorsus idem ac definivisse, illam doctrinam revelatam ad nos pervenisse ab Apostolis sive in divina Scriptura sive sine scripto Traditione. « De fide nequaquam dixere (PP. Nicaeni), *decretum est*; sed: *sic credit catholica Ecclesia*; ut declararent, non recentiorum sed apostolicam esse suam sententiam » Athanas. de Synod. n. 6. Cf. Concil. Antiochenum (Mansi T. I. p. 1083.); Concil. Ephesin. (apud Lirinens. Commonitor. c. 42.); Concil. VII. (Hard. IV. p. 479. 482.); Tridentin. sess. IV. Hinc inquisitio omnis ad hoc unum semper reducebatur, utrum doctrina contineretur in Scripturis vel in apostolica

Traditione; quod quidem acta omnium Conciliorum et historia omnium definitionum fidei evidenter demonstrant.

3° Hoc ipsum principium ad revelationem fidei catholicae credendam nihil pertinere posse, quod non in Scripturis vel in apostolica Traditione contineatur, ab omnibus theologis tum supponitur in suis demonstrationibus tum discrete etiam ab eis declaratur ad 3. dist. 25. et ad 2. 2. q. 1. seu in Tractatu de Fide. Consultantur S. Th. 1. q. 1. a. 8. ad 2; 2. 2. q. 1. a. 7. ad 4; q. 174. a. 6. ad 3; Canus de Locis 1. V. c. 5. q. 3. ad ultimum; 1. XII. c. 3. conclus. 3; Bellarmin. De verbo Dei 1. IV. c. 9. regula 1^a. et 2^a; Gregor. de Valentia in 2. 2. disp. 1. q. 1. puncto 6; Suarez de Fide disp. II. sect. 6. n. 15. sqq.; Card. de Lugo de Fide disp. III. sect. 5. n. 69. sqq.; Benedictus XIV. de Canonizatione SS. 1. III. c. 53. n. 2. 15.

Corollarium. Revelationes et prophetiae quae factae sunt post Apostolos, adhuc fiunt et fient in Ecclesia, non pertinent ad *depositum fidei catholicae*, quod Ecclesiae custodiendum, praedicandum, et explicandum commissum est. Ratio est, quia huiusmodi revelationes non diriguntur ad universam Ecclesiam sed ad homines privatos. Privati autem ideo dicuntur, quia non constituuntur a Deo legati ad suam Ecclesiam ut prophetae olim et Apostoli et sancti Dei homines inspirati ad divinos libros scribendos; sed accipiunt revelationem vel ad suam propriam vel etiam ad aliorum privatam directionem et fructum. Itaque *per se* neque pertinent revelationes privatae ad depositi fidei catholicae *explicationem* promovendam, ad quam Christus Dominus ministerium ordinarium in visibili capite Ecclesiae, ut principio et fundamento unitatis fidei, et in successione apostolica capiti unita instituit sub promissione infallibilis assistentiae, non autem sub directione per novas revelationes. Hinc est, quod inter rationes ob quas privatae revelationes suspectae videri possint, iuxta Benedictum XIV (de Canonizatione SS. 1. III. c. 53. n. 8.) recensetur illa, « si revelatum dicatur, quod adhuc sit sub Ecclesiae iudicio. »

Ceterum sane non repugnat, ut Deus cuiuspiam revelet

verum sensum alicuius veritatis in obiectiva revelatione apostolica contentae et ab Ecclesia nondum definitae nec sufficienter omnibus propositae. Unde etiam posset aliquando Deus per revelationem privatam factam Pontifici vel pluribus aut paucioribus Patribus Concilii manifestare verum sensum dogmatis; hic autem esset modus extraordinarius ad dogmatis explicationem, ubi infallibilitas definitionis ac propositionis pro fidelibus non ex tali privata revelatione, sed semper ex promissa ordinaria assistentia Spiritus Sancti repeteretur, quia haec assistentia non autem revelatio privata a Deo promissa est et universae Ecclesiae infallibiliter certa. De tali modo extraordinario explicandi dogmatis intelligi fortasse potest, quod habet s. Augustinus de Baptism. VII. n. 102. (1).

Si quaeritur, qua fide huiusmodi revelationes privatae sint credendae, responsio theologorum haec est. Distinguitur in primis inter fidem obiectivam seu materiale obiectum fidei, et inter fidem subiectivam seu habitum atque actum fidei. Ad fidem *divinam* obiective spectatam pertinet, quidquid a Deo revelatum est; ad obiectivam fidem *catholicam*

(1) Fatetur eo loco Augustinus se ignorare, utrum baptismus validus habendus esset, ubi tum conferens tum recipiens infidelis essent, nec ulla existeret societas nominis christiani; « sed totum ludere et mimice et ioculariter ageretur. » Unde si de hac quaestione in Concilio sententiam rogaretur, ait sibi implorandum videri alicuius revelationis oraculum, nisi forte res aliis Episcopis iam esset explorata: « divinum iudicium per alicuius revelationis oraculum concordii oratione et impensis supplicii devotione gemitibus implorandum esse censebam, ita sane ut post me dicturos sententias, ne quid iam exploratum et cognitum afferrent, humiliter expectarem. » Quamquam forte rectius nomen *revelationis* hoc loco apud Augustinum sicut haud raro apud alios Patres accipi potest in latiori significatione pro divina illustratione ad reperendum verum sensum in monumentis et documentis revelationis apostolicae; cuiusmodi illustrationes sane ad ordinem *divinae assistentiae* pro explicanda revelatione antiqua, non ad ordinem *novae revelationis* in sensu stricto et proprio pertinent. Haec latior et strictior significatio nominis *revelatio* et aliorum similium notanda est, ne dictis quibusdam ss. Patrum, quod recentioribus nonnullis accidit, inducamur in confusionem charismatis *assistentiae* vel adiutorii *illustrationis* cum charismate *revelationis* proprie dictae.

pertinet, quidquid a Deo revelatum est universae Ecclesiae credendum. Unde latius patet obiectum fidei *divinae* quam fidei *catholicae*. Si iam etiam fidem *subiectivam* ex obiecto distinguere placet in fidem *divinam* et fidem *catholicam*, appellatio fidei *divinae* non designat habitum aut actum specie diversum; sed idem habitus et idem specie actus dicitur fides *divina*, quatenus refertur ad quodcumque obiectum a Deo revelatum propter auctoritatem Dei revelantis creditum; fides autem *catholica* dicitur quatenus refertur ad obiectum comprehensum in deposito revelationis catholicae. Unde revelatio privata a Deo facta potest et saltem ab eo, cui fit vel pro quo fit, debet credi fide *divina*, si evidentiā adsint motiva credibilitatis; non tamen ea fides dicitur catholica. Haec est sententia communior et nobis quidem videtur vera, quamvis repugnet illi theologi, qui putant ad obiectum fidei divinae requiri, ut sit in Scriptura vel apostolica Traditione contentum, vel etiam ab Ecclesia propositum credendum; qui proinde censent, huiusmodi revelationes privatas numquam posse credi fide divina, sed tantummodo teneri actu consilii et prudentiae christianae (vide Salmantienses Tract. de Fide disp. I. dub. 4. §. 1. 2.). Dixi posse et saltem ab eo, cui aut pro quo facta est revelatio, debere credi fide divina, si adsint evidentiā motiva credibilitatis. Ex hac necessaria conditione evidentiā credibilitatis videtur orta illa diversitas opinionum inter theologos, quam commemoravi. Videntur nimirum aliqui negare unquam posse eoque magis debere credi revelationes privatas fide divina, eo quod in eis numquam adsint motiva credibilitatis ad talem fidem sufficientia. At posse Deum etiam privatas suas revelationes reddere evidenter credibiles ut *divinas*, haud secus ac illas patriarchis et prophetis factas, profecto negari non potest. Si Deus id potest, non perspicio, qua ratione constet actu numquam fecisse aut facturum huiusmodi revelationes ita credibiles, saltem iis in quorum mente Deus revelando operatur, ut sanctis illis, qui (quod de s. Ignatio traditum est) se paratos offerebant etiam ad testimonium sanguinis pro veritate rerum privata revelatione sibi manifestatarum. Si

quando autem Deus re ipsa talibus motibus se manifestaret ut revelatorem, profecto obligatio credendi propter infinitam auctoritatem Dei revelantis h. e. fide divina, in dubium vocari non posset. At vero ita propositas revelationes omnino raras esse constat ex biographiis sanctorum et ex tota historia; et forte nunquam fit privata revelatio iis motibus externis credibilitatis, ut alii possint aut omnino teneantur credere fide proprie dicta divina.

Quod pertinet ad Ecclesiae iudicium, quo huiusmodi revelationes privatae aliquando approbantur, illud non eo spectat, ut revelationes proponantur fidelibus fide divina credendae; sed ut declaretur, a) in iis nihil esse quod fidei catholicae, bonis moribus et disciplinae christianae adversetur; b) sufficientia esse indicia veritatis, ut huiusmodi revelationes fide humana pie et prudenter ac sine superstitione credi et ad aedificationem a fidelibus legi possint. a) Sermonem instituendo de earum approbatione, inquit Benedictus XIV. de Canoniz. SS. l. II. c. 32. n. 11, sciendum est, approbationem istam nihil esse aliud quam permissionem, ut edantur ad fidelium institutionem et utilitatem post maturum examen, et quemadmodum loquitur Card. de Turrecremata apud ipsum Benedictum l. III. c. 53. n. 15. a) ut possint legi in Ecclesia Dei eo modo, quo multorum aliorum doctorum libri et sanctorum historiae et legendae licentiantur legi fidelibus. c) Post Ecclesiae huiusmodi approbationem, vel si etiam nullo adhuc lato iudicio graves adsint genuinitatis rationes, certe fas non est tales revelationes contemnere (cf. Bened. XIV. l. c. l. III. c. 53. n. 15; Vasquez in 3. P. T. II. disp. 117. c. 6. n. 77.).

Vide S. Th. 2. 2. q. 174. a. 6. ad 3; Canonum l. XII. c. 3. conclus. 3; de Valentia T. III. q. 1. puncto 1. §. 5; Suarez de Fide disp. III. sect. 10; de Lugo de Fide disp. I. sect. 11; Benedict. XIV. de Canoniz. SS. l. II. c. 32. n. 11. 12; l. III. c. 53.

THESIS XXIII.

De modo quo doctrina fidei aliquo tempore possit esse obscurius proposita, quae deinceps explicetur ac declaretur.

• Rite constituta primum distinctione, qua veritates revelatae inter se differunt tum ratione obiecti materialis tum modo diverso praedicationis apostolicae et Traditionis, affirmandum est, posse esse et esse in deposito obiectivae revelationis veritates, quae 1°. non semper et ubique continentur explicite in catholico intellectu et in manifesta praedicatione ecclesiastica; quae ideo 2°. aliquo tempore intra ipsos fines Ecclesiae citra crimen haeresis in controversiam vocarentur; ad eoque 3°. posse quasdam veritates revelatas aliquo tempore esse obscuras, numquam tamen posse obscurari ita, ut adversus eas praevalear oppositus et negans consensus. •

I. Ratio propter quam creditur et qua constituitur *objectum formale fidei*, in omnibus veritatibus revelatis una est, auctoritas scilicet Dei loquentis seu locutio Dei sufficienter proposita; non autem ratio credendi repetitur ex maiori veritatis creditae dignitate, insita necessitate et connexionem cum ultimo fine; haec enim omnia pertinent ad proprietates obiecti materialis seu rei *quae creditur*, non ad motivum ac rationem *propter quam creditur*. Ideo distinctio post Hunnium et Georgium Calixtam a Protestantibus inducta inter articulos *fundamentales* et *non fundamentales* seu *ἀδιχοροποι*; absurda est. In illa nempe distinctione statuitur, consensum in articulis *non fundamentalibus* esse *indifferentem* et non necessarium, adeo ut huiusmodi articulos quomocumque propositos salva fidei integritate et communione ecclesiastica liceat non credere et etiam negare propter ipsam inhaerentem minorem dignitatem et necessitatem, dummodo consensus servetur in articulis *fundamentalibus* maioris dignitatis et necessitatis. Haec sine dubio falsa sunt et haeretica commenta; at verissimum est, inter obiecta fidei materialia esse discrimen, quatenus non omnium aequalis est necessitas, ut explicite ac in se ab omnibus fidelibus cognoscantur, atque ita *explicite credantur*. • Aliqua sunt credibilia, inquit s. Thomas, de quibus est fides *secundum se*; aliqua vero sunt credibilia, de qui-

bus non est fides *secundum se*, sed solum *in ordine ad alia*... Per se ad fidem pertinent illa, quae directe nos ordinant ad vitam aeternam, sicut sunt tres personae omnipotentis Dei, mysterium incarnationis Christi et alia huiusmodi » 2. 2. q. 1. a. 6. ad 1. cf. a. 8. Haec itaque sunt explicite et in se cognoscenda et credenda omnibus, quia eorum cognitio vel ex sese absolute necessaria est ad ordinandum hominem ratione utentem in finem supernaturalem (necessitas medii), vel certe ita constituunt fundamentum religionis christianae, ut cuiusvis Christiani sit officium ea cognoscere (necessitas praecepti). Unde etiam quovis tempore in publica fidelium Christianorum professione continebantur. Alia multa continentur in revelatione, quae pertinent a ad praedictorum manifestationem, » ut l. c. ait s. Thomas; ad veritatis revelatae cognitionem scilicet intensive et extensive perfectionem et ampliorem et ad eiusdem fidei defensionem, quae amplior cognitio nec per se et absolute nec ratione alicuius praecepti omnibus Christianis est necessaria nec moraliter possibilis. Unde neque necesse est, ut omnia revelata omnibus explicite proponantur credenda; sed sicut quoad aliqua implicita fides (1), ita implicita sufficit propositio et praedicatio.

(1) Implicita credi dicitur veritas, quae in se ipsa non concipitur nec cognoscitur ut revelata; continetur tamen in alia veritate, quam quis in se ipsa explicite cognitam habet et credit. Illud alterum vero, in quo aliquid implicita credi dicitur, esse potest a) *objectum formale fidei* seu auctoritas Dei revelantis (ita generale et in confuso actum fidei eliciant fideles: credo, quidquid Deus indefinita veritas revelavit); b) potest esse Ecclesia proponens revelationem: credo, quidquid credit et docet Ecclesia; c) potest esse aliquid obiectum materiale fidei explicite creditam, in quo alterum licet in se non cognitum includitur. Haec unius obiecti materialis comprehensio in altero obiecto materiali contingit a) ita, ut sine alia revelatione unum ex altero posset deduci; sic credens definitam credit implicita omnes definitionis partes et omnia essentialia tali definita; credens propositionem universalem credit implicita omnes particulares sub ea comprehensas; credens propositionem complexam credit singulas eius partes. b) Potest unum in altero contineri ita, ut sine alia revelatione eam comprehensionem humana ratio intelligere non posset, vel quia comprehensio ipsa licet in se necessaria, est tamen supra rationem humanam, vel quia in se necessaria non est, sed pen-

Declarata veritatum revelatarum distinctio secundum ipsum obiectum a) colligitur ex Scripturis I. Cor. II. 2. 6; III. 1. 2. 10; Heb. V. 11, VI. 1; 1. Thess. III. 10. b) Eadem demonstratur ex differentia semper agnita in Ecclesia inter simplicem fidem omnibus necessariam et inter *γνῶσιν* et sapientiam christianam, quae non solum intensive expressius et clarius cognoscit easdem veritates, quae a simplicibus fidelibus cognoscuntur confusius; sed etiam extensive plures veritates complectitur cognitione explicita, quas ab aliis implicite credi sufficit. Cf. Iren. I. c. 10. n. 3; Clem. Alexand. Strom. V. p. 545; VI. p. 643. 676. 679; VII. p. 731. 755; Orig. contra Cels. III. n. 44. 45; de Princip. Praefat. et I. IV. n. 9; Euseb. Demonstr. Evang. I. c. 8. p. 29; Basil. de Spiritu Sancto c. 27. c) Idem discrimen patet ex prudenti oeconomia semper adhibita in institutione catechumenorum et populi christiani. Lege Augustini tract. 98um in Ioannem.

II. Hac veritatum revelatarum differentia supposita, in considerationem venit diversitas, quae sit in ipso modo praedicationis apostolicae et Traditionis. Ex thesi antecedenti constat, nihil pertinere ad depositum fidei catholicae, quod non iam contineretur in praedicatione et in instrumentis a Christo versante in terris atque a Spiritu Sancto per Apostolos traditis Ecclesiae. Attamen ex differentia veritatum revelatarum paulo ante in hac thesi explicata intelligitur, neque necesse esse neque expectandum, ut veritates omnes uno et eodem modo contineantur in primitiva praedicatione et in Traditione quovis tempore obtinente. Nam quae omnibus fidelibus sunt explicite cognoscenda et credenda, sine dubio quavis aetate continebantur *explicitè* in apostolica doctrina et in Traditione, *clare* quantum temporum adiuncta postulabant, *diserte* h. e. diligenti et instanti praedicatione. Contra vero in iis quae ad explicatorem intelligentiam et ulteriorem declarationem fidei obiectivae

dens a libera Dei voluntate; sic credens unum verum Deum credit implicite Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum; credens redemptionem per Christum, credit mortem Christi; credens remissionem peccatorum, credit necessitatem sacramenti baptismi et poenitentiae etc. Vide Suarez de Fide disp. II. sect. 6. n. 2.

pertinent, possunt esse aliqua, quae in ipsa praedicatione apostolica *implicitè* dumtaxat continerentur, et quae proinde etiam aliquo saltem tempore *implicitè* in aliis doctrinis explicitis fuerint transmissa per Traditionem; possunt esse alia in Traditione *obscurius* proposita et minus *diserte minusque instanti praedicatione*, donec rerum et controversiarum adiuncta postulent, et Spiritus Sancti directio per magisterium authenticum efficiat *explicationem impliciti, declarationem et expolitionem obscuri, disertam et instantem praedicationem seu definitionem minus diserti*.

Secundum hunc triplicem modum s. Vincentius Lirinensis notissimis illis locis sui Commonitorii diversitatem declarat, qua se habeat ecclesiastica praedicatione et Traditio tempore antecedente comparate ad profectum subsequentem. « Imitetur animarum religio rationem corporum, quae licet annorum processu numeros suos evolvant et explicit, eadem tamen quae erant, permanent... Hoc rectum et consequens est, ut primis atque extremis sibi met non discrepantibus, de incrementis triticeae institutionis triticeique quoque dogmatis frugem demetamus; ut quum aliquid ex illis seminum primordiis accessu temporis evolvatur, et nunc laetetur (nutriatur) et excolatur, nihil tamen de germinis proprietate mutetur... Christi Ecclesia sedula et cauta depositorum apud se dogmatum custos, nihil in his unquam permutat, nihil minuit, nihil addit... sed omni industria hoc unum studet, ut vetera fideliter sapienterque tractando, si qua sunt illa antiquitas informata et inchoata, accuret et poliat; si qua iam confirmata et definita, custodiat. » Haec et alia plura de *explicatione implicitorum* nn. 27-32. Multa ibidem habet de *declaratione* eorum quae erant obscura. « Intelligatur te exponente industrius, quod antea obscurius credebatur; per te posteritas intellectum gratuletur, quod ante vetustas non intellectum veneratur; eadem tamen quae didicisti, doce, ut cum dicas nove, non dicas nova » n. 27. Postremo agit de *instanti et diserte praedicatione* eorum, quae antea minus diserte tradebantur. « Denique quid unquam aliud Conciliorum decretis enisa est (Ecclesia), nisi ut quod antea simpliciter

credebatur, hoc idem postea diligentius crederetur; quod antea lentius praedicabatur, hoc idem postea instantius praedicaretur; quod antea securius colebatur, hoc idem postea sollicitius excoleretur? = n. 32.

Ita igitur de hac differentia in modo Traditionis habendum est. Cum dogmata divina quo sunt profundiora, eo sint fecundiora, habeantque relationes prope infinitas ad omnium temporum exigentias, atque oppositiones ad errores diversissimos, quos humana infirmitas vel perversitas excogitare potest; patet, nec factum esse nec moraliter fieri potuisse, ut dogmata singula secundum omnes illos respectus ab Apostolis explicitè proponerentur et enuntiarentur. Eo autem minus id erat necessarium, quod una cum dogmate etiam charisma veritatis ad dogma singularum actuum necessitati applicandum et explicandum in successores Apostolorum ex Christi promissione et institutione propagabatur. Hinc a) in praedicatione apostolica poterant proponi aliqua *universalia*, in quibus continerentur implicite singularia progressu temporis ortis dubiis explicanda per magisterium Ecclesiae; sic sufficebat doctrina de necessitate gratiae ad omne opus bonum in via salutis, ut adversus Semipelagianos postea definiretur eadem necessitas ad initium fidei. Poterant contineri *complexa*, ex quibus explicanda essent elementa constitutiva: Christus est Deus et homo, unde orta necessitate definiri poterant multa de utraque natura; suprema est potestas Petri ut visibilis fundamenti Ecclesiae et centri unitatis, unde explicanda multa iura et officia in particulari. b) Poterant contineri aliqua primum a fidelibus *obscurius* et solum *confuse* intellecta; quae progressu temporis applicanda essent ad particularia et distinctius intelligenda, cuiusmodi sunt multa praenuntiata de futuris e. g. de glorificatione Ecclesiae adhuc militantis in terra et de aliis pluribus, quae in Apocalypsi contenta forte distincte non intelliguntur ante eorum complementum. Poterant contineri aliqua *simpliciter* enuntiata, quarum declarationem strictiorem in directa oppositione ad certam quandam errorum formam ipsae exortae postmodum haereses reddebant necessariam; inde a Patri-

bus et Concilii definitus modus loquendi et statutae formulae ecclesiasticae velut tesserae fidei. c) Poterant denique aliqua dogmata proposita esse *magis usu practico et consuetudine* Ecclesiarum quam diserta doctrina et instanti praedicatione, quorum diserta praedictio vel sollemnis definitio progressu temporis fieret necessaria; cuiusmodi exempla prostant luculenta in controversia de potestate conferendi valide sacramenta extra Ecclesiam, et in historia canonis librorum sacrorum, de quo postea dicturi sumus. Cf. Suarez de Fide disp. II. sect. 6. n. 16-18; Lugo de Fide disp. III. sect. 5. n. 70-73; disp. I. sect. 13. §. 1. n. 270-274; §. 3. n. 302-304.

III. Ex dictis evidens est, *posse esse* veritates obiective in deposito fidei comprehensas, quae tamen non semper essent in manifesta praedicatione ecclesiastica sufficienter propositae ad obligationem explicitae fidei catholicae. Revera esse tales aliquas veritates, demonstratur ex omnibus illis Conciliorum vel Pontificum definitionibus, quae declarabant tamquam veritates fidei eas doctrinas, de quibus ante definitionem doctores catholici absque dispendio fidei et communionis diversas sequebantur sententias, in hoc insuper consentientes, quod eas doctrinas ad depositum fidei sufficienter manifestatum et necessario credendum nondum pertinere faterentur. Colligitur idem etiam inde, quod adhuc nunc plures sunt quaestiones theologicae minime definitae et a Romanis Pontificibus ac Conciliis scientibus et volentibus relictae insolutae, quae tamen versantur circa sensum aliquot capitum doctrinae revelatae ita, ut ex eiusdem revelatae doctrinae analysi solvi atque adeo ab infallibili magisterio definiri posse videantur.

Hinc sunt apud Patres distinctiones inter *substantiam* fidei (*ὁποσείων τῆς πίστεως*); quae una est apud omnes, et inter quaestiones profundioris intelligentiae » Iren. I. c. 10. n. 23; inter ea *quae manifestissime in Ecclesiis praedicantur*, quae definita sunt in ecclesiastica praedicatione, de quibus totius Ecclesiae una est sententia, et inter alia quae sunt adhuc inquirenda de sacra Scriptura et sagaci perquisitione investiganda, quae non manifeste discernuntur, quae non

satis manifesta praedicatione distinguuntur, quae non sunt evidentialia in ecclesiastica praedicatione » Origen. de Princip. in praefatione. Distinguitur in Christianorum doctrina inter « regulam fidei quae apud nos nullas habet quaestiones, et inter illud quod salva fidei regula potest in quaestionem venire » Tertull. Praescrip. c. 13. Aliud est « quod ad ipsa fidei pertinet fundamenta, et alia sunt in quibus inter se aliquando etiam doctissimi et optimi regulae catholicae defensores salva fidei compage non consonant, et alius alio de una re melius aliquid dicit et verius » August. contr. Iulian. I. c. 6. n. 22. Distinguitur « error ferendus in quaestionibus non diligenter digestis, nondum plena Ecclesiae auctoritate firmatis, et error non ferendus, qui ipsum Ecclesiae firmamentum quatere molitur » Id. serm. 294. n. 4. (T. V. p. 832.) cf. de Baptism. I. c. 7. n. 9; VII. c. 53. n. 102. Distinguitur denique « portiuncula aliqua fidei nostrae minus lucide clara, et illud quod Dominus neminem in Ecclesia sua voluit ignorare » s. Leo ep. 30. c. 2. ad Pulcherriam Augustam (ed. Ballerini); ep. 31. c. 4. cf. ep. 60.

Si contineri possunt et continentur in obiectiva revelatione (Scriptura et Traditione) doctrinae capita, quae non semper et ubique praedicatione ecclesiastica sufficienter sunt proposita tamquam revelata; sive quod idem est, si continentur veritates in *fidei regula remota*, quae non semper et ubique sunt sufficienter applicatae per *fidei regulam proximam*; eo ipso constat esse posse et esse doctrinas in obiectiva revelatione, quae a doctoribus catholicis citra dispendium fidei et communionis aliquando poterant in controversiam vocari vel etiam negari. Fidei enim unitas servatur integra, quamdiu a fidei regula proxima nullus est dissensus. Exemplum inter alia plurima est in errore rebaptizantium. « Et o rerum mira conversio! auctores eiusdem opinionis catholici, consecratores vero haeretici indicantur; absolventur magistri, condemnantur discipuli; conscriptores librorum filii regni erunt, adsertores vero gehenna suscipiet » Vincent. Lirin. n. 11. Cf. August. de Baptism. l. II. n. 6. et alibi.

IV. Ad clariorem intelligentiam huius rei, quomodo fieri

possit, ut de quibusdam veritatibus in revelatione comprehensis aliquo tempore in ipsa Ecclesia non satis constet, considerandum est triplex veluti stadium explicationis quorundam dogmatum, prout iam a Patribus, nominatim a s. Augustino lucidissime distinctum est. *Primum stadium* est, quando nulla adhuc urgente controversia nec quaestione adhuc diligenter digesta caput aliquod doctrinae tenetur vel implicite in professione propositionis universalioris (e. g. ut ante definitionem habebatur doctrina, quousque omnimoda sanctitas Matris Dei, quousque necessitas supernaturalis adiutorii gratiae protendatur cf. Aug. de Praedest. SS. n. 2. 7. 27.); vel tenetur usu et praxi magis quam theoretica et distincta propositione ac instanti praedicatione (cf. Aug. de dono Perseverant. n. 63. 65.) (1), cuius modi exemplum habes in doctrina de baptismo ab haereticis collato usque ad tempora Agrippini inennte saeculo III, de canone Scripturarum sacrarum veteris Testamenti usque ad saeculum III. labens vel IV. iniens. *Alterum stadium* est, quando huiusmodi caput doctrinae incipit vocari in controversiam, et ideo examinari et inquiri diligentius. Orta et durante controversia sine dubio fluctuatio aliqua inducitur, et apud aliquos maior obscuritas quam fuerat ante controversiam, donec paulatim inquisitione ipsa sub assistentia et directione Spiritus Sancti res ad liquidum deducatur. « Quomodo enim potuit ista res, ait Augustinus de commemorata controversia tempore Cypriani, *tantis altercationum nebulis involuta ad plenarii Concilii luculentam illustrationem confirmationemque perducere, nisi primo diutius per orbis terrarum regiones multis hinc atque hinc disputationibus et collationibus Episcoporum pertractata constaret?* » de Baptism. II. n. 5. Sequitur itaque *tertium stadium*, quando magisterii authenticici solenni iudicio vel aliter consensu invalescente de dogmatis revelatione iam certo constat, il-

(1) De gratia necessaria etiam ad initium fidei et ad perseverandum ita ibi n. 63. loquitur Augustinus. « De hac re quam nunc adversus novos haereticos non commemorare tantum, sed plane tueri et defendere compellimur, numquam tacuit (Ecclesia) in precibus suis, etsi aliquando in sermonibus caeserendam nullo urgente adversario non putavit » etc.

Indque quaestione eliquatâ transit in explicitum intellectum catholicum et in manifestam praedicationem ecclesiasticam. Hac autem manifesta consensione et explicita disertaque praedicatione posita, iam intra fines Ecclesiae nec dissensio nec obscuratio dogmatis locum habere potest. Unde in Bulla *Auctorem fidei* damnata est haeretica propositio Pistoriensium n. 1. qua affirmabant: « postremis hinc saeculis sparsam esse generalem obscurationem super veritates gravioris momenti spectantes ad religionem, et quae sunt basis fidei et moralis doctrinae Iesu Christi. »

Omnes tres illas conditiones et formas quaestionum de quibus agimus, memorat et clare designat s. Augustinus de Baptism. II. 12-14. « Nolite ergo nobis auctoritatem obicere Cypriani ad baptismi repetitionem... *Nondum enim erat diligenter illa baptismi quaestio pertractata, sed tamen saluberrimam consuetudinem tenebat Ecclesia* in ipsis quoque schismaticis et haereticis corrigere quod pravum est, non iterare quod datum est. Quam consuetudinem credo ex apostolica Traditione venientem, sicut multa quae non inveniuntur in litteris eorum. » Habes primum stadium, ubi nullâ ortâ controversiâ Traditio est in consuetudine et praxi magis quam in diserta et instanti praedicatione. Sequitur descriptio secundi stadii apud Augustinum. « Hanc ergo saluberrimam consuetudinem per Agrippinum praecessorem suum dicit s. Cyprianus quasi coepisse corrigi... *Irruente itaque tam magna quaestione, cum... difficile ratio redderetur, et praecederet auctoritas Agrippini et nonnullorum, qui ei consenserant, hominum in hac quaestione deficientium... irruerunt in oculos animae verisimiles rationes et intercluserunt iter pervestigandae veritatis... Cum fatigatum (Cyprianum) praecedentis Concilii, quod per Agrippinum factum est, excepiisset auctoritas, maluit praecessorum suorum (in sede Carthaginiensi inde ab Agrippino) tamquam inventum defendere quam inquirendo amplius laborare. » Vides in secundo hoc statu quaestionis motas controversias et inductam aliquam obscuritatem. Sed audiat rei exitus. « Postea tamen, dum inter multos ex utraque parte tractatur et quaeritur, non solum inventa est (veritas)*

sed etiam ad plenarii Concilii auctoritatem roborque perducta (1), post Cypriani quidem passionem (anno 258.), sed antequam nos nati essemus » (anno 353.). Est hic ultimus status quaestionis eliquatae iam et plenissimi consensus in Ecclesia catholica, cui quia repugnabant Donatistae, schismatici erant et haeretici. Eadem fere triplicis stadii descriptio est apud Augustinum *ibid.* l. I. n. 9; l. II. n. 5. 6. 20; l. IV. n. 12.

Ex stadio secundo inquisitionis et fluctuationis si transitur ad stadium tertium pleni consensus, hunc ipsum consensum in doctrinam tamquam revelatam esse criterium certum ac infallibile Traditionis divinae, adeoque nunquam posse praevaleare consensum negantem contra id, quod obiective continetur in revelatione, demonstratum est in superioribus th. VIII. n. I; Coroll. 1. et 2. ad th. IX.

Scholion. Cavendum est, ne quod diximus de veritatibus quibusdam implicitis in praedicatione apostolica et de necessaria ulteriori declaratione per magisterium ecclesiasticum adversus varias successu temporis exsurgentium errorum formas, praepostere transferatur ad ipsam Apostolorum intelligentiam, atque intelligentia fidei minus perfecta in ipsis Apostolis quam in Patribus et in posterioribus doctoribus fuisse putetur, quod Günther secundam suam falsam notionem Traditionis asserere ausus est. Longe aliud est, quod Apostoli dogmata non proposuerint sub omnibus formis, quibus enuntiari possunt directe opposita multiplicibus erroribus, et quod ideo definitiones dogmatum eorundem aliis terminis et modis loquendi et novis explicationibus accommodis ad temporum exigentias, adhibitis etiam analogis ideis rationalibus, sequioribus aetatibus necessariae fuerunt (2); et aliud est, quod Apostoli ipsi fidei dog-

(1) Disputatur, utrum Concilium hoc *plenarium et universae Ecclesiae*, et (ut de Baptism. I. 7. loquitur) *plenarium totius orbis* saepe ab Augustino commendatum intelligi debeat Arelatense I. anni 314. an Niceenum anni 325. Vide Natalem Alexandrum in saec. III. dissert. 24.

(2) Hoc sensu declarant e. g. Athanasius definitionem Nicaenam, *Filium esse ex substantia Patris et consubstantialem Patri* (de decret. Nicaen. n. 19. 23.), Nazianzenus explicationes doctrinae de Spiritu San-

mata secundum totam intimam rationem scientia infusa (de hac enim, non de scientia humanis studiis acquisita sermo est) minus distincte cognoverint quam doctores subsequentes. Hoc alterum theologi catholici communiter reprobant etiam ut temerarium, ait Suarez (de Fide disp. II. sect. 6. n. 10.), vel aliqui dicunt etiam erroneum, ut Valentia (T. III. disp. I. q. 1. puncto 6.). Nihilominus quoad explicitam Apostolorum intelligentiam sapienter distinguunt Suarez l. c. n. 18; de Lugo (de Fide disp. III. sect. 5. n. 71.72.) inter ipsum proprium sensum dogmatis, quem Apostoli fide infusa explicitè et sicut primis promulgatoribus religionis christianae conveniens erat, perfecte cognoscebant, et inter contingentia particularia, ad quae illud ipsum quod in doctrina revelata propositum est, suo tempore esset applicandum. Haec particularia e. g. singulos comprehensos in serie successorum Petri, ad quos verba pertinent « super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, » et alia multa huiusmodi Deus in sua revelatione utique distincte comprehendebat; Apostoli autem ea non nisi confuse et in generali intellexisse dicendi sunt, nisi eis omnia futura revelata fuisse absque ulla ratione fingamus.

eto, ubi dicuntur « non formidandi calumniosiores nomina, quae scripta non essent, ex Scriptura tamen intelligi possent » (or. 31. al. 27. n. 24. T. I. p. 571.), Augustinus appellationes trium *personarum* et unius *essentiae* in Deo (de Trin. VII. n. 9.) etc.

THESIS XXIV.

De vero sensu canonis Vincentiani.

« Canon s. Vincentii Lirinensis (Com. monit. n. 3. 4. 38. 41.), quo characteres doctrinae catholicae assignantur *universitas, antiquitas et consensus fidei*, si 1°. per se spectetur, verissimus est sensu *affirmante*, quod doctrina hisce characteribus insignis est certe dogma fidei catholicae; non tamen verus est sensu *excludente* ita, ut ad depositum fidei nihil pertinere possit, quod non *ubique et ab omnibus semper* explicitè creditum sit. Si autem 2°. sensus regulae in contextu ipsius Commemoratorii quaeratur, nihil aliud exhibetur quam duplex nota, utraque vis sufficiens ad dignoscendam *antiquitatem absolutam* seu *apostolicitatem* doctrinae, consensus videlicet praesens Ecclesiae et consensus antiquitatis relativae existens ante exortam controversiam. »

I. Canonem de quo agimus, Lirinensis enuntiat his verbis. « In ipsa item catholica Ecclesia magnopere curandum est, ut id teneamus, quod *semper*, quod *ab omnibus* creditum est. Hoc est etenim vere proprieque catholicum... Sed hoc ita demum fiet, si sequamur *universitatem, antiquitatem, consensionem* » n. 3. Agitur itaque de capitibus, quae non quomodocumque in Ecclesia tenentur et observantur, sed quae fide sunt *credita* (1). Creditum esse potest aliquid dupliciter, *explicitè* scilicet vel *implicitè* tantum (cf. th. XXIII. n. I.). Quidquid continetur in deposito obiectivae revelationis, sine dubio *ubique, semper, ab omnibus* catholicis creditum est saltem *implicitè*, nec quidquam potest in deposito contineri, quin ita sit creditum; desineret enim iam esse catholicus, qui promptum non gereret animum ad credenda omnia, quae sibi tamquam divinitus revelata fuerint sufficienter proposita, seu cuius *habitus fidei* non extenderetur ad assensum praestandum omnibus in revelatione comprehensis. At hoc sensu *semper et ubique creditum esse* non potest dari velut criterium et regula theo-

(1) Extenditur quidem non modo ad divinas sed etiam ad mere apostolicas Traditiones regula ab Augustino de Bap. I. IV. c. 24. et alibi proposita: « quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum sed semper *retentum* est, non nisi auctoritate apostolica traditum rectissime creditur; » sed latius patet semper *retentum esse* apud Augustinum, quam semper *creditum esse* apud Lirinensem. Cf. supra p. 15.

logica ad discernenda ea, quae in revelatione continentur; obiecta enim fidei implicite dumtaxat credita non cognoscuntur in se ipsis tamquam revelata. Sed immo quaerere, utrum aliquid sit ubique, semper, ab omnibus saltem implicite creditum, est idem ac quaerere utrum aliquid in obiectiva revelatione et Traditione contineatur, quae res est inquirenda per aliud, non autem nota ad aliud inveniendum. Quamvis ergo verum sit tam sensu affirmante quam excludente, id omne pertinere ad depositum fidei, quod *ubique, semper et ab omnibus* saltem implicite creditum est, et nihil ad depositum pertinere, quod ita creditum non sit; non potest tamen haec esse significatio regulae Vincentianae.

Intelligi itaque criterium propositum non potest nisi de fide explicita. Iam vero constat ex thesibus superioribus, consensum universalem in aliquod dogma ut doctrinam fidei, quovis tempore is existat, esse criterium certum doctrinae divinitus traditae (th. V. n. III; th. VIII. n. I. II; Coroll. I. ad th. IX; th. XI. n. II.). Ergo sine dubio talis consensus *antiquitatis*, et splendidissime consensus universalis omnium aetatum demonstrat Traditionem divinam (th. XIV. XV.). Quod ergo *ubique, semper, ab omnibus creditum est*, non potest non esse revelatum et divinitus traditum.

At vero ex superioribus pariter constat, posse aliqua doctrinae capita contineri in deposito obiectivae revelationis, quae non semper erant in manifesta et explicita praedicatione ecclesiastica, et quae proinde quamdiu sufficienter proposita non erant, intra ipsos fines Ecclesiae in controversiam vocari poterant citra iacturam fidei et communio- nis (coroll. 2. ad th. IX. et th. XXIII.). Ergo potest ali- quod doctrinae caput contineri in obiectiva revelatione, et potest etiam successu temporis, facta sufficiente explicatione et propositione, pertinere ad veritates fide catholica neces- sario credendas, quod licet semper contentum in deposito revelationis, non tamen *semper, ubique, et ab omnibus* explicite erat creditum aut necessario credendum. Quamvis ergo characteres in canone enumerati si adsint, evidenter demonstrent, doctrinam cui competunt, esse dogma fidei ca-

tholicae; non tamen si desint, eo ipso iam constat, doctrina- nam non contineri in deposito fidei, aut doctrinam hoc ipso quod aliquo tempore ob defectum sufficientis propositionis non erat explicite credenda, nullo tempore esse credendam. Canon ergo verus est sensu *affirmante*, non tamen potest admitti sensu *negante et excludente*.

II. Si canon spectetur in contextu et una cum explica- tione, qua declaratur a Vincentio, apparet sensum eius esse sequentem. a) *Antiquitas absoluta* seu *apostolicitas* doctrinae non proponitur ut nota, per quam aliud inquiratur; sed est ipsa res quae inquiratur. b) Tamquam notae, per quas apostolicitas doctrinae cognoscenda sit, proponuntur duae proprietates: *universitas* quae est *consensus praesens Ecclesiae*, et *consensus antiquitatis* (1), relativae scilicet, i. e. consensus qui demonstretur exstitisse ante exortam controversiam. Ex utraque harum duarum notarum cognoscitur et infertur *antiquitas absoluta*. Quando enim sive per solemne iudicium magisterii authentici (Concilii oecumenici vel Pontificis) sive per unanimum praedicationem ecclesiasticam consensus praesens *universitatis* est clara et manifesta, haec sola per se sufficit; si vero orta iam contro- versia consensus hic esset minus perspectus, vel ab adversariis confutandis non agnosceretur, tum ait Vincentius appellandum esse ad *consensionem antiquitatis* manifestam vel solemnis iudiciis vel conspirantibus sententiis Patrum. Postremo si in disputatione polemica haeretici eo progrederentur, ut neque eam antecedentium Patrum auctori- tatem venerentur, non aliud remanere fatetur commune nobis et illis principium quam auctoritatem Scripturae. Veritas huius nostrae interpretationis elucet ex contextibus omnibus ipsius Commonitorii Vincentiani.

1°. Iubet tenere id, « quod ubique, semper, ab omnibus

(1) Quod n. 3. 4. 33. a Vincentio videtur dici tribus membris: *uni- versitas, antiquitas, consensio*, revera non tria sed duo tantum membra continet realiter distincta, ut apparet ex ipsius auctoris explica- tione; et n. 41. (h. e. in recapitulatione, quae sola nobis superest ex secundo Commonitorio) ipsemet illa tria contrahit in duo membra: « di- ximus, inquit, *universitatis et antiquitatis consensionem* spectari oportere. »

creditum est, » nihil discernens utrum ita creditum fuerit explicitè an implicitè (n. 3.). Tum vero proponit notas, ex quibus perveniamus in cognitionem, utrum aliquid ita ubique, semper, ab omnibus sit creditum, quae notae sunt *universitas, antiquitas, consensio*. « Sed hoc (ut teneamus id, quod ubique, semper, ab omnibus creditum est) ita demum fiet, inquit, si sequamur *universitatem, antiquitatem, consensionem*. » Ergo *ubique, semper, et ab omnibus creditum esse* est res cognoscenda per aliud, non vero nota et criterium cognitionis; notae autem sunt *universitas, antiquitas, consensio*.

2°. Iam vero Vincentius quid intelligat nomine *universitatis*, ita continuo declarat: « sequemur autem *universitatem* hoc modo, si unam fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur *Ecclesia*. » Est itaque *universitas* consensio totius Ecclesiae et quidem, quatenus distinguitur a nota *antiquitatis*, consensio Ecclesiae *hac praesenti aetate*, qua oritur quaestio. Id manifestum est ex n. 4, ubi *universitatem* tamquam *consensionem praesentem*, quae ab aliquibus turbari potest inventis novis erroribus, confert cum *antiquitate* tamquam *consensione aetatis praecedentis*, « quae prorsus iam non potest ab ulla novitatis fraude seduci. » Praeterea ibidem n. 4. ait, sequendam esse *universitatis consensionem*, « ne ab *unitatis integritate* in partem schismatis abruppamur, » quod deinde n. 5. exemplo illustrat catholicorum in Africa, qui « detestato schismate (Donati) *universis mundi Ecclesiis* (utique in praesenti consentientibus) *adsociati sunt*. »

3°. *Antiquitatem* quatenus nota est, intelligi a Vincentio *relativam*, ut ex ea inferatur *antiquitas absoluta* seu *apostolicitas*, constat ex toto modo disputandi. *Antiquitatem* enim semper constituit in praecedentium Patrum vel Conciliorum sententia, quae fuerat ante ortum haereseos confundendae vel controversiae decidendae. « Item in ipsa vetustate, inquit n. 38, unius sive paucissimorum temeritati primum omnium generalia, si qua sunt, universalis Concilii decreta praepoñant; tunc deinde, si id minus est, multorum atque magnorum consentientes sibi sententias

magistorum » (1). Et n. 39. antiquis haeresibus vult opponi Concilia facta iam ante illas haereseos exortas, aut si haec etiam ab eis haereticis contemnantur, tum demum polemicè contra eos remanere ut communem fontem Scripturas.

4°. Denique utramvis notam vel scilicet *consensionem*

(1) Ne quis forte ex hoc et aliis hisce similibus locis Lirinensem acenset erroris contra infallibilem auctoritatem definitionum Romani Pontificis, haec animadvertenda sunt. 1°. Lirinensi propositum est non solum pro catholicis, sed etiam polemicè contra novitates haereticorum exhibere notas apostolicitatis doctrinae a nemine recusandas. 2°. Proponit has notas contra « haereseos novitates recentesque tantummodo, quam primum scilicet exoriantur » n. 39. Hinc supponendo nullum adhuc contra eas nuper exortas *directum iudicium* protulisse, neque poterat commode ad definitionem Pontificis appellare. 3°. Notae quas *affirmando* adfert, sunt omnino verissimae; sed non propterea *negat et excludit* notas alias pro diversitate rerum et adiunctorum. 4°. In iis ipsis notis quas proponit, authenticum iudicium Apostolicae Sedis saltem implicitè includitur. Quando enim huiusmodi iudicium exstat, illud *universitatem* aut *antiquitatem* consensionis authenticè declarat, vel *universitatem* certissime efficit. Adeoque si antiquitas edita exstat definitio Pontificia (de *antiquitate* enim in hoc numero 38, immediate agit), semper etiam potest provocari ad « multorum atque magnorum consentientes sibi sententias magistrorum. » 5°. Lirinensi non secus ac pridem Irenaeo satis esse provocare ad auctoritatem Sedis Apostolicae, ut innotescat apostolicitas doctrinae, ipsem t non obscure indicat n. 9. « Mos iste semper in Ecclesia viguit, ut quo quisque foret religiosior, eo promptius novellis adinventionibus contraret. Exemplis talibus plena sunt omnia. Sed ne longum fiat, unum aliquid, et hoc ab Apostolica potissimum Sede sumemus, ut omnes luce clarius videant, beatorum Apostolorum beata successio (Romanos Pontifices dicit) quanta vi semper, quanto studio, quanta contentione defendit susceptae semel religionis integritatem. » Narrata deinde innovatione rebaptizantium inde ab Agrippino Carthaginiensi, in haec verba prosequitur. « Cum ergo undique ad novitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes quaeversum sacerdotes pro suo quisque studio reniterentur; tunc beatæ memoriae Papa Stephanus Apostolicae Sedis antistes cum ceteris quidem collegis suis, sed tamen prae ceteris restitit, dignum, ut opinor, existimans, si reliquos omnes tantum fidei devotione vinceret, quantum loci auctoritate superabat. Denique in epistola quae tunc ad Africam missa est, his verbis sanxit, nihil novandum, nisi quod traditum est.... Quis ergo tunc universi negotii exitus? Quis utique, nisi usitatus et solitus? Retenta est scilicet antiquitas, explosa novitas. »